

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Гергана Ташева на тема: „Личността на треньора като фактор за успех в спорта“, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 7.6. Спорт, докторска програма „Спортна психология“, НСА „Васил Левски“

От проф. д-р Снежана Илиева, катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология, СУ „Св. Климент Охридски“

Представеният дисертационен труд е посветен на тема, която на пръв поглед изглежда ясна, с лесен утвърдителен отговор, а именно безспорен и подразбиращ се от само себе си факт е, че личността на треньора е ключов фактор за постиженията и успехите в спорта. Това обаче създава илюзията, че няма какво да се каже по този проблем, но всъщност предизвикателството при разработването на тази тема се крие точно в това, не принципно да се твърди нещо, което е имплицитно ясно, а да се докаже как това реално се случва на практика и кои личностни характеристики на треньора допринасят за спортните постижения. Необходимо е да се отбележи, че в значителна степен повечето изследвания анализират личностните характеристики и мотивацията на спортистите като предпоставка за успех и значително по-малко изследвания се фокусират върху това да се установи как личността на треньора влияе на поведението и ефективността на спортистите. Тук обаче фокусът не е да се установи ефектът на личността на треньора върху постиженията на спортистите, а да се отчетат предпоставките за успешна професионална реализация на треньорите, като се имат предвид съвкупност от техни личностни характеристики.

Дисертацията има класическа структура, съответстваща на изискванията на такъв научен труд и съдържа увод, три основни глави, изводи и препоръки, използвана литература с общ обем от 196 страници. Използвани са 226 литературни източника, които обхващат класически изследвания, например на самоефективността на Бандура, така и съвкупност от публикации от научната периодика в последните години. Прегледът на използваната литература позволява да се констатира сериозен подход към проучване на състоянието на изследваната проблематика.

В първа глава е представена теоретична постановка на проблема, като в обем приблизително от 90 страници се обсъжда спецификата на треньорската дейност, взаимодействието личност, среда, поведение в спорта и личностните предпоставки за успешна треньорска реализация. При анализа на треньорската дейност се отчита тенденцията за нейната професионализация и необходимостта от закономерно усвояване на знания и умения относно процеса на взаимодействие със спортистите. Подчертават се същността и спецификата на дейността на треньора и се извеждат ключовите характеристики на треньорския процес, както и функциите и ролите на треньора. В резултат на това се аргументира сложния и динамичен характер на треньорската дейност, както и необходимостта от прилагане на хуманистични принципи при изграждането на програми за обучение и тренировката на спортистите.

Особено внимание се отделя на съвкупността от професионално значими качества, умения и компетентности, които са предпоставки за успех и е необходимо да бъдат усвоени и развити, да са постигнати и поддържа високо ниво на професионално изпълнение на треньорите. Извежда се ролята на необходимостта от развиване на психологически умения за общуване, взаимодействие и мотивиране на спортистите, като се отчита, че липсата на такива умения има отрицателно влияние както върху междуличностните отношения треньор – спортист, така и върху резултатността от работата. Описани са трудностите и предизвикателствата, пред които са изправени треньорите в процеса на работа, като въз основа на тях и необходимите професионални умения се прави опит да се изведат характеристиките и профилите на успешните треньори.

В параграфите, посветени на личностните характеристики на треньора, се разглеждат ред психологически конструкти. На с. 56-58 се въвежда конструктът за психологическия капитал, но представените цитирания и текст са директно заимствани от друга публикация, цитирана в литературата, но не и в текста, като не е направена нужната авторска адаптация от страна на докторантката или доколкото такъв опит съществува, това е формална подмяна с въвеждане на думата треньор /виж Илиева, 2019/. Необходимо е да се спазва изискването докторантката да анализира и интерпретира по собствен начин дадения конструкт, както и да прояви коректност при цитирането.

Анализът на личностните характеристики продължава с разглеждане на концепцията за Аз-ефективността на Бандура, както и с представяне на модели за компонентите на тренийорската ефективност. Към личностните характеристики се добавя представянето на възгледите за локализацията на контрола и тяхното прилагане към спорта, като са цитирани данни от български изследвания в различни видове спорт. Представено е описание, отнасящо се до ролята на емоциите и емоционалната интелигентност, но като цяло смятам, че тук анализът се нуждае от задълбочаване, тъй като множеството съвременни концепции за емоционалната интелигентност се разглеждат доста схематично.

В резултат от направения теоретичен обзор е изведен модел на емпирично изследване, в който са очертани потенциални зависимости. Моделът подлежи на аргументация, като в случая тя не е достатъчна, за да изясни предполагаемите връзки между изследваните променливи.

Във втора глава са описани целта, хипотезите и задачите на изследването. Относно хипотезите, те са ясно формулирани, но създават усещане, че са съотнесени към получените резултати. Част от тях се нуждаят от известно прецизиране, тъй като се предполага причинно-следствена връзка, която обаче е трудно доказуема, като например допускането, че възраст, стаж, образование, принадлежност към спортен клуб и т.н. ще влияят върху личностните характеристики /с. 100/ и това поражда въпрос как тези фактори или част от тях биха променили например локализацията на контрола, емоционалната интелигентност и т.н.

Заслужава да се отбележи като предимство на дисертацията извадката, която включва 157 тренийори, тъй като събирането на подобна информация е доста труден и продължителен процес. Описани са методите на изследване, които обхващат Аз-ефективността в спорта, очакванията за тренийорска ефективност, локализацията на контрола, емоционалната интелигентност и психологическия капитал. Липсват данни за психометричните качества на използваните методи и по-точно, за коефициента на вътрешна консистентност в настоящето изследване, както и цитиране относно адаптацията и прилагането на въпросника за психологическия капитал.

Трета глава обхваща анализът на получените резултати, като последователно са представени данните от дескриптивната статистика по отделните изследвани променливи и

са илюстрирани с таблици и графики. Направените констатации се в съответствие с получените резултати. Прилагането на корелационен и регресионен анализ позволява да се задълбочи интерпретацията на данните. Установените закономерности разкриват зависимости, които обаче биха могли да бъдат представени в по-систематизиран вид, като това ще открий съществените постижения и приноси на разработката.

Въз основа на резултатите е направен опит да се изведе профилът на успешния треньор. Смятам, че този анализ може да бъде разширен и задълбочен, тъй като има изобилие от данни, които подкрепят подобно творческо намерение на докторантката. Това ще допринесе да се преодолее декларативността на ред твърдения в описанието на профила и ще разкрие по достоен начин силните страни на настоящата дисертация. Така формулирани, част от обобщенията в профила на успешния треньор се подразбират от само себе си, като например: вярва в успеха, изпитва удовлетвореност от работата си, има постоянство в постигане на целите и т.н., като не са подкрепени с конкретика от изследването. Илюстрираният профил на фиг. 44, с. 173 се базира на данни от изследването и описанието на резултатите по изследваните личностни характеристики красноречиво би показало и доказало какъв е реалният профил на успешния треньор.

Направените бележки и препоръки относно необходимостта от задълбочаване и прецизиране на анализа и интерпретацията на резултатите са с цел подобряване на дисертационния труд и не засягат по същество представената теоретична постановка, съвкупността от използвани методи и наличието на емпирични резултати.

Авторефератът коректно отразява същността на дисертацията. Липсват данни за проверка за плагиатство, като направената констатация относно текста за психологическия капитал би могла да се приеме в рамките на допустимото при липса на други директни заемки. В автореферата са посочени изводи и препоръки, но не са обобщени приносите на дисертационното изследване.

Това ми дава основание да изведа приносите и постиженията на дисертацията в няколко основни насоки. На първо място, дисертацията е насочена към значим от теоретична и приложна гледна точка проблем, който допринася за по-добро разбиране и измерване на личностните характеристики на треньорите, които биха определили техния успех в работата. Моделът на изследване е основан на направения теоретичен анализ и

съдържа богатство от добре подбрани методи на изследване. Броят изследвани тренировки, включени в извадката, дава възможност за извеждане на значими и приложими в практиката закономерности. Установените регресионни зависимости описват влиянието на дадени личностни характеристики върху тренировката ефективност и определят и насоки за бъдещи изследвания.

В заключение, направеният теоретичен анализ, използваната методология, анализът и интерпретацията на резултатите ми позволяват да твърдя, че дисертационният труд е завършено изследване и покрива изискванията за получаване на научната и образователна степен „доктор“. Въз основа на това, предлагам на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ на Гергана Ташева в професионално направление 7.6. Спорт, Спортна психология.

04.12.2022 г.

Проф. д.пс.н. Снежана Илиева

OPINION

for dissertation labor on Gergana Tasheva on topic: "The personality of the coach as a factor for success in sports ", presented for acquisition on educational and scientific " Doctor " degree in a professional field 7.6. Sport, doctoral program "Sports Psychology", NSA "Vasil Levski"

From prof. Snezhana Ilieva, DSci, department " Social, organizational , clinical and pedagogical psychology", University of "St. Clement Ohridski "

The presented dissertation is dedicated to a topic that at first glance seems clear, with an easy affirmative answer, namely, the indisputable and self-evident fact that the personality of the coach is a key factor for achievements and successes in sports. However, this creates the illusion that there is nothing to say about this problem, but in fact the challenge in developing this topic lies precisely in this, not in principle to assert something that is implicitly clear, but to prove how this actually happens in practice, and which personal characteristics of the coach contribute to sports performance. It is necessary to note that, to a considerable extent, most studies analyze the personality characteristics and motivation of athletes as a prerequisite for success, and significantly less studies focuses on establishing how the personality of the coach affects the behavior and performance of athletes. However, the focus here is not to establish the effect of the coach's personality on the athletes' achievements, but to consider the prerequisites for the successful professional realization of the coaches, taking into account a set of their personal characteristics.

The dissertation has a classic structure corresponding to the requirements of such a scientific work and contains an introduction, three main chapters, conclusion and recommendations, used literature with a total volume of 196 pages. 226 literature sources were used, covering classic studies, for example of Bandura 's self-efficacy , as well as a collection of scientific periodical publications in recent years. The review of the used literature allows to ascertain a serious approach to the study of the state of the studied issues.

In the first chapter, a theoretical statement of the problem is presented, and in a volume of approximately 90 pages, the specifics of the coaching activity, the interaction of personality, environment, behavior in sports and the personal prerequisites for successful coaching are discussed. The analysis of the coaching activity takes into account the tendency for its professionalization and the need for a regular assimilation of knowledge and skills regarding the process of interaction with the athletes. The essence and specificity of the coach's activity are

emphasized and the key characteristics of the coaching process, as well as the functions and roles of the coach, are brought out. As a result, the complex and dynamic nature of the coaching activity is argued, as well as the need to apply humanistic principles in the construction of training programs and the training of athletes.

Particular attention is paid to the set of professionally significant qualities, skills and competences that are prerequisites for success and need to be mastered and developed, to achieve and maintain a high level of professional performance of coaches. The role of the need to develop psychological skills for communication, interaction and motivation of athletes is brought out, taking into account that the lack of such skills has a negative impact on both the interpersonal relationship between coach and athlete, as well as on the effectiveness of the work. The difficulties and challenges faced by coaches in the work process are described, and based on them and the necessary professional skills, an attempt is made to derive the characteristics and profiles of successful coaches.

In the paragraphs devoted to personal characteristics of the coach, a number of psychological constructs are considered. On pp. 56-58, the construct of psychological capital is introduced, but the citations and text presented are directly borrowed from another publication cited in the literature, but not in the text, as the necessary author adaptation was not made by the doctoral student, or as far as such an attempt exists, it is a formal replacement with the introduction of the word coach /see Ilieva, 2019/. It is necessary to comply with the requirement that the doctoral student analyzes and interprets the given construct in her own way, as well as to show correctness when quoting.

The analysis of personality characteristics continues by examining Bandura's concept of self-efficacy, as well as presenting models for the components of coaching effectiveness. The presentation of the views on the locus of control and their application to sports is added to the personal characteristics, citing data from Bulgarian studies in various types of sports. A description is provided regarding the role of emotions and emotional intelligence, but overall I think that the analysis here needs to be deepened, as the many contemporary concepts of emotional intelligence are treated rather schematically.

As a result of the theoretical review, a model of empirical research was derived, in which potential dependencies were outlined. The model is subject to argumentation, and in this case it is not sufficient to clarify the supposed relationships between the studied variables.

In the second chapter, the purpose, hypotheses and tasks of the research are described. Regarding the hypotheses, they are clearly stated, but give the impression that they are related to the obtained results. Some of them need some refinement, since a causal relationship is assumed, which is, however, difficult to prove, such as the assumption that age, seniority, education, belonging to a sports club, etc. will affect the personal characteristics /c. 100/ and this begs the question of how these factors or some of them would change, for example, locus of control, emotional intelligence, etc.

It is worth noting as an advantage of the dissertation the sample, which includes 157 coaches, since collecting such information is quite a difficult and lengthy process. Research methods covering sport self-efficacy, coaching effectiveness expectations, locus of control, emotional intelligence, and psychological capital are described. There is a lack of data on the psychometric properties of the methods used and, more precisely, on the internal consistency coefficient in the present study, as well as a citation on the adaptation and application of the psychological capital questionnaire.

The third chapter covers the analysis of the obtained results, sequentially presenting the data from the descriptive statistics on the individual variables studied and illustrating them with tables and graphs. The findings are consistent with the results obtained. The application of correlation and regression analysis allows to deepen the interpretation of the data. The regularities established reveal dependencies, which, however, could be presented in a more systematized form, and this will highlight the essential achievements and contributions of the development.

Based on the results, an attempt is made to derive the profile of the successful coach. I believe that this analysis could be extended and deepened, as there is abundant data to support such a creative intention of the PhD student. This will contribute to overcoming the declarativeness of a series of statements in the profile description and will reveal in a dignified way the strengths of the present dissertation. So formulated, some of the generalizations in the profile of the successful coach are self-evident, such as: believes in success, feels satisfied with his work, has persistence in achieving goals, etc., without being supported by specifics from the research. The profile illustrated in fig. 44, p. 173 is based on data from the research and the description of the results of the studied personal characteristics would eloquently show and prove what the real profile of the successful coach is.

The notes and recommendations made regarding the need to deepen and refine the analysis and interpretation of the results are for the purpose of improving the dissertation work and do not essentially affect the presented theoretical formulation, the set of methods used and the availability of empirical results.

The abstract correctly reflects the essence of the dissertation. Plagiarism check data is lacking, and the finding made about the psychological capital text could be considered within the permissible limits in the absence of other direct borrowings. Conclusions and recommendations are indicated in the abstract, but the contributions of the dissertation research are not summarized.

This gives me reason to outline the contributions and achievements of the dissertation in several main directions. First of all, the dissertation addresses a significant problem from a theoretical and applied point of view, which contributes to a better understanding and measurement of the personal characteristics of coaches that would determine their success at work. The research model is based on the theoretical analysis made and contains a wealth of well-chosen research methods. The number of investigated coaches, included in the sample, makes it possible to derive significant and practically applicable regularities. The established regression relationships describe the influence of certain personality characteristics on coaching effectiveness and determine directions for future research.

In conclusion, the theoretical analysis made, the methodology used, the analysis and interpretation of the results allow me to state that the dissertation work is a completed study and meets the requirements for obtaining the scientific and educational degree "doctor". Based on this, I propose to the respected members of the scientific jury to make a decision to award the scientific and educational degree "doctor" to Gergana Tasheva in professional field 7.6. Sport, Sports Psychology.

04.12.2022

Prof. Ph.D.Sc. Snezhana Ilieva